[2022] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 265

ਪੀ. ਪੋਨੂਸਾਮੀ

ਬਨਾਮ

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ

(2022 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1926)

ਨਵੰਬਰ 07, 2022

[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਸੀਜੇਆਈ, ਐਸ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਅਤੇ

ਬੇਲਾ ਐਮ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 – 120 ਬੀ, 109, 341, 302 ਅਤੇ 34 – ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ, 2020 – ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ, 109, 341, 302 ਅਤੇ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ - ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਵਾਰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ - ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ - ਆਯੋਜਿਤ: (ਬੇਲਾ ਐਮ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ.) ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ - 'ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 2020' ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਨ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ - ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ / ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਹਨ - ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸੀ।

(ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਸੀਜੇਆਈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਲਈ) : ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ, ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ - ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ / ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ/ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੇਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਲਾ ਐਮ.ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ: ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 17.10.2022 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ

ਨਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਾਉਣਾ। [ਪੈਰਾ 6] [274- ਏ-ਈ]

2. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ/ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 179 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾ 177 ਅਤੇ 178 ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਕਤ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 173, 207 ਅਤੇ 208 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਉਕਤ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 1 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਪੜਾਅ। ਉਪਰੋਕਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਆੜ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 10-12] [277- ਡੀ ਐਚ; 278- ਏ-ਈ]

ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250 ਵਿੱਚ 20.05.2022 ਦਾ ਫੈਸਲਾ; 2022 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 677; ਰੀ. ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598 - ਭਰੋਸੇ.

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

(2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੈਰਾ 9

<u>ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ. (ਯੂ.ਯੂ. ਲਲਿਤ, ਸੀਜੇਆਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ)</u>

1. ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ <u>ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ</u> ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ, ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 173, 207, 208 ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 4 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੋ ਢਾਂਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨਿਆਂਇਕ ਸੋਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 391 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਰਕ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ)। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 10 ਅਤੇ 14][282- ਏ-ਬੀ; 284- ਡੀ-ਐੱਫ]

ਇਹ ਕਿ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ/ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀਆਂ (ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਇਹ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ (ਪੈਰਾ 11, ਉੱਪਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ) ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੋਜ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ:

(ਏ) ਇਹ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਡੀ) ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਰਿਮੋਟ ਬੇਅਰਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਮੌਕਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ।

(ਐੱਫ) ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 391 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ <u>ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਰਪੱਖ ਖੁਲਾਸੇ</u> ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਭਾਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਜੱਜ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਪਾਰਸ 16-18) [285- ਬੀ-ਜੀ; 286-ਏ-ਸੀ]

ਮਨੇਜ ਅਤੇ ਹੋਰ। ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, **2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250 ਵਿੱਚ 20.05.2022 ਦਾ ਫੈਸਲਾ; 2022 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 677;** *ਰੀ. ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ,* **(2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598 – ਨਿਰਭਰ**

ਸਿਧਾਰਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ @ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ **(2010) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2010] 4 ਐਸਸੀਆਰ 103;** *ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2013) 9 ਐਸਸੀਸੀ 276: [2013] 8 ਐਸਸੀਆਰ 511; ਪੀ ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ* **(2020) 9 ਐਸਸੀਸੀ 161: [2019] 17 ਐਸਸੀਆਰ 422;** *ਵੀਕੇ ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* **(2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 771: [2012] 10 ਐਸਸੀਆਰ 641 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।**

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2010] 4 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 103	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 11**
[2013] 8 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 511	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 12**
[2019] 17 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 422	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 12**
[2012] 10 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 641	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 12**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2022 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1926.

ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 14.09.2022 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2021 ਦੇ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ।

ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਯੁਗ ਮੋਹਿਤ ਚੌਧਰੀ, ਪ੍ਰਬੂ ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਰਘੂਨਾਥ ਸੇਠੂਪਤੀ ਬੀ, ਕਰੂਪੁਸਾਮੀ ਪਾਂਡੀਅਨ, ਭਾਰਤੀਮੋਹਨ ਐਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਆ ਆਰ, ਅਲਾਗੂ ਰਾਜਾ ਭਾਰਤੀ ਬੀ, ਅਵਿਨਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਰਤਿਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ, ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਵੀ. ਗਿਰੀ, ਐਨ. ਆਰ. ਐਲਾਂਗੋ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਡਾ. ਜੋਸਫ ਅਰਸਤੂ ਐਸ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂਪੁਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼ੋਭਿਤ ਦਿਵੇਦੀ, ਸੰਜੀਵ ਕੇ. ਮਹਾਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਦੇਹੀ ਰਸਤੋਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਕਿਤਾ ਗੁਪਤਾ, ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ, ਐਸ. ਅਗਿਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨੇਂਦੂ ਬਾਜਪਾਈ, ਈਸ਼ ਸ਼ਰਨ, ਅਨੁਪਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ* ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ

ਬੇਲਾ ਐਮ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ.

1) ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ.

2) ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਨੇ 2021 ਦੇ ਮਦਰਾਸ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 02 ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ 14.09.2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ 17.10.2022 ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"17. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207 ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਡਿੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

18. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

19. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 386 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੇਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ 17.10.2022 ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਈ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ.

ਨੋਟ: ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫ਼ੈਸਲੇ ਸਨ- ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਬੇਲਾ ਐਮ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਫੈਸਲਾ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਐਸ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸ਼੍ਰੀ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਿੱਤਾ

ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅੰਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 17.10.2022 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3) ਅਪੀਲਕਰਤਾ 17.10.2022 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 17.10.2022 ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ:

> "ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸ਼ੰਕਰਨਾਰਾਇਣਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ: ਏ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2022 (9) ਸਕੇਲ 67 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 22.05.2022 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 170 ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਰਾ 179 ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਨ।
>
> ਬੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ 05.09.2022 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਨ।
>
> (ਸੀ) ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ।
> ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ 20.10.2022 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ।
>
> ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦਸਤੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ.
>
> ਰਾਜ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸਥਾਈ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਜੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਨਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

4) ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਟੀ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ, ਚੇਨਈ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 348/2015 ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120-ਬੀ, 109, 341, 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਕੁਝ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 2021 ਦੇ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 02 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੌਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2021 ਦੇ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 02 ਨਾਲ ਟੈਗ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 27.04.2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਤਰੀਕ 15.06.2022 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰੋਸਟਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ 06.09.2022 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅੰਤਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ 14.09.2022 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 14.09.2022 ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1) ਪੀ ਪੋਨੂਸਾਮੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 02 ਮੈਰੀ ਪੁਸ਼ਪਮ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 03 ਬਾਸਿਲ ਵੱਲੋਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ) ਈ-4 ਅਬੀਰਾਮਪੁਰਮ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 05.09.2022 ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਚੇਨਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ (**ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250 ਦਾ ਫੈਸਲਾ 20 ਮਈ, 2022 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 14.09.2022 ਨੂੰ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 17.10.2022 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ 17.10.2022 ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 17.10.2022 ਤੱਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

6) ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 17.10.2022 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਰਹਿਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

7) ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਆਓ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੀਏ. **ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 05.09.2022 ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ) ਈ-4 ਅਬੀਰਾਮਪੁਰਮ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਚੇਨਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, **ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 177 ਤੋਂ 179 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦਿਲਚਸਪੀ

ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ 2021 ਦੇ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 02 ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ।

8) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ **ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। **ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਉਕਤ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 177, 178 ਅਤੇ 179 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਟੀਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"177. ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।

178. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲਈ ਗਈ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖਰੜਾ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

4. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173, 207 ਅਤੇ 208 ਤਹਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ

ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 164 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207 ਅਤੇ 208 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਆਈਓ) ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ: ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

179. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ।

9) ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੁਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਆਮ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ **"ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ, ਰੀ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ 1 ਵਿੱਚ" ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।** ਇਹ ਕੇਸ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ (ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ/ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਲੇਬਲਿੰਗ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ "ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 2020" 'ਤੇ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ, ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ/ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 20.04.2021 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ:

"19. ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ, 2021, (ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ) ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

---

1 (2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598

[ਬੇਲਾ ਐਮ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ, ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

19.1. ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ, 2021 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ) ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਸਮੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

19.2. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ) ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 1-3 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

10) ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਰਾਹੀਂ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ/ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 179 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾ 177 ਅਤੇ 178 ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਕਤ ਸੈੱਟ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

11) ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173, 207 ਅਤੇ 208 ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਉਕਤ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਚੈਪਟਰ 1 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ ਨੰਬਰ 4 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ।

12) ਉਪਰੋਕਤ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਡੈਥ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਆੜ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਸਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 207 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਜਾਂ ਡਿੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

13) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

14) ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਗੀਆਂ।

ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਆਰਟੀ ਨੰਬਰ 2/2021 ਵਿੱਚ 14.09.2022 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 27.04.2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਏ1); ਏ3; ਏ4; ਏ5; ਏ7; ਏ 8 ਅਤੇ ਏ 9 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ। 27.04.2022 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ 15.06.2022 ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੇਲਾ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਈ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ 14.09.2022 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ 05.09.2022 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਬੇਲਾ ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ 2017 ਦੇ ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ 1 ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਕਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਆਮ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 2017 ਦਾ ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 1 ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਰਵੋਤਮ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਭਿਆਸ / ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੈਨੂਅਲ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

5. ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਪੇਪਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ 30.03.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਮੇਲਨ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ, ਰਾਜਾਂ / ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 400/2006

2 ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 30.03.2017 ਨੂੰ ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 1/2017 ਵਿੱਚ

ਭਾਗ ਲਿਆ। ਫੀਡਬੈਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਮੀਸੀ ਕਿਊਰੀ ਨੇ 'ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ, 2020' ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 05.03.2020 ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ।[4] ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ; 20.04.20215 ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੁਝਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ - ਅੰਤਰ, ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, [6] ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ:

"11. ... ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207/208 ਤਹਿਤ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਆਨ, ਜਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਸਤੂਆਂ/ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਸੀਆਰਪੀਸੀ [7] ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ

3<https://main.sci.gov.in/pdf/LU/06032020_103012.pdf > (accessed on 31.10.2022, 18:28 pm).

4 ਮਿਤੀ 27.10.2020 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਖੋ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ 19.01.2021 ਨੂੰ ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 1/ 2017 ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ।

5 ਨੂੰ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598. 6 ਐਬਿਡ, ਪੈਰਾ 9

[7] 91. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਮਨ--(1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਜ਼ਾਬਤੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। (3) ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਨਿਯਮ 4(i)]"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਿਯਮ 2021 ਦੇ ਡਰਾਫਟ ਰੂਲਜ਼ 2021 ਦਾ ਨਿਯਮ 4, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"4. (i) ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਅਤੇ 164 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 207 ਅਤੇ 208 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਆਈਓ) ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਆਖਿਆ: ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

9. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"19. ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ, 2021, (ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣਗੇ) ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

19.1. ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ, 2021 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ) ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਸਮੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

19.2. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਆਪਣੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ) ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 1-3 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ

(ਏ) ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (1872 ਦਾ 1) ਦੀ ਧਾਰਾ 123 ਅਤੇ 124 ਜਾਂ ਬੈਂਕਰਜ਼ ਬੁੱਕ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1891 (1891 ਦਾ 13) ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ (ਬੀ) ਡਾਕ ਜਾਂ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੱਤਰ, ਪੋਸਟਕਾਰਡ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

10. ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ, ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

11. ਸਿਧਾਰਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ @ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ 8 ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਮਨੇਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ। ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 9, ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੁਲਾਸੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਦੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਖਰੜਾ ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨੇਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ:

> "... ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ।

12. ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨੇਜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ), ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਹੈ - ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ - ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

> "... ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (5) ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ

---

8 (2010) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1 ('ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਪੈਰਾ 187, 199, 201, 202, 218-222 ਦੇਖੋ (ਮਨੇਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ)।

9 2015 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 248-250 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 20.05.2022 ਦਾ ਫੈਸਲਾ; 2022 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 677.

10 (2013) 9 ਐਸਸੀਸੀ 276

11 ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ (2020) 9 ਐਸਸੀਸੀ 161 ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "1973 ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 207 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ"।

12 (2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 771

ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ/ਜਾਂਚ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਂਚ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇਕ ਅਟੁੱਟ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ: (ਵੀ.ਕੇ. ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (2012) 9 ਐਸਸੀਸੀ 771 : (2013) 1 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1010], ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 788, ਪੈਰਾ 21)

21. ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਮੁੱਦਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਭਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਹੁਣ ਧਾਰਾ 207 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਛੂਹੇਗਾ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੋ ਸਮਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੁਝ ਕਾਗਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਸਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ (ਵੀਕੇ ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, 2012 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਕਾਰ 9209) ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵੀਕੇ ਸ਼ਸ਼ੀਕਲਾ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ/ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਪ ਧਾਰਾ (6))। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪਾੜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਮੋਟੋ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੈਰਾ 11), ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਚੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੋਡਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮਨੋਜ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ (ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ) ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

14. ਜੋ ਢਾਂਚਾ ਉਭਰਦਾ ਹੈ (ਧਾਰਾ 173, 207, 208 ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮ 4 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ) ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 91 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨਿਆਂਇਕ ਸੋਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 39113 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਰਕ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ)। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ।

15. 2017 ਦੇ ਐਸਐਮਡਬਲਯੂ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 505/2022 ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ

13'' 391. ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ - (1) ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਉਹ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਖੁਦ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ। (2) ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ।

(3) ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। (4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਲੈਣਾ ਅਧਿਆਇ XXII ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇ।

ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਆਦਿ ਬਾਰੇ 20.04.2021[14] ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ (6 ਮਹੀਨੇ) ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ [15] ਨੂੰ 8 ਹਫਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ।

16. ਇਹ ਕਿ ਰਾਜਾਂ/ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ/ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਮੈਨੂਅਲ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀਆਂ (ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਇਹ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ [16] (ਪੈਰਾ 11, ਉੱਪਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ) ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ, ਸਮੱਗਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ - ਇੱਕ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ।

17. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਨੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸਿਰਫ ਡਰਾਫਟ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਨੋਜ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ:

(ਏ) ਇਹ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਬੀ) ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸੀ) ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਰਿਮੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ

---

14 ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 1/2017

15 ਐਸਐਮਡਬਲਯੂ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 1/2017 ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 505/2022 ਵਿੱਚ 28.04.2022 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ।

16 ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 20.04.2021 ਨੂੰ ਸੁਮੋਟੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 1/2017 ਵਿੱਚ, ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2021) 10 ਐਸਸੀਸੀ 598.

ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਮੌਕਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ।

(ਡੀ) ਅਪੀਲ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 391 ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

18. ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ ਜੋ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਿਰਪੱਖ ਖਲਾਸੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਜੱਜ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਚਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਹਾਰਾ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ

(ਸਹਾਇਕ: ਰਾਹੁਲ ਰਾਠੀ, ਐਲਸੀਆਰਏ)

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Yadwinder Singh
Enrl. No. P/956/2016